

**Opinia do ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji
(druk nr 938)**

I. Cel i przedmiot ustawy

Zasadniczym celem opiniowanej ustawy jest wykonanie obowiązku dostosowania systemu prawa do wyroków Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 maja 2009 r. (sygn. akt K 21/08) oraz z dnia 16 czerwca 2009 r. (sygn. akt SK 5/09).

W wyroku z dnia 14 maja 2009 r. Trybunał Konstytucyjny stwierdził niezgodność z Konstytucją art. 8 ust. 7 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. z 2006 r. Nr 167, poz. 1191, z późn. zm.) w zakresie, w jakim wyklucza możliwość odmowy przyjęcia wniosku o wszczęcie egzekucji lub podjęcia innych czynności wchodzących w zakres ustawowych zadań komornika, poza granicami właściwości sądu apelacyjnego.

Trybunał za niekonstytucyjną uznał regulację, która uniemożliwia komornikowi wybranemu przez wierzyciela sprzeciw wobec wyboru wierzyciela i odmowę przyjęcia wniosku o wszczęcie egzekucji lub dokonanie zabezpieczenia (za wyjątkiem przypadku, gdy w zakresie prowadzonych przez niego egzekucji zaległość przekracza sześć miesięcy). Zdaniem Trybunału doszło do naruszenia zasady poprawnej legislacji przez nieproporcjonalne ujęcie obowiązku komornika w zakresie przyjęcia wyboru dokonanego przez wierzyciela. Z punktu widzenia komornika, pominięcie przez ustawodawcę jakichkolwiek gwarancji umożliwiających wyważenie kolidujących ze sobą interesów wierzyciela uprawnionego do dokonania wyboru i zobligowanego do przyjęcia tego wyboru komornika – charakteryzuje się nadmiernym (nieproporcjonalnym) rygoryzmem. Prowadzenie czynności egzekucyjnych w dowolnym (nieraz odległym od rewiru) miejscu kraju – jest kosztowne i czasochłonne. Czasochłonność tego rodzaju postępowań nie zawsze znajduje ekwiwalent w kosztach postępowania, ponoszonych przez wierzyciela.

Orzekając z kolei w przywołanym powyżej wyroku o niezgodności z ustawą zasadniczą art. 32 ust. 7 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji w zakresie, w jakim przyznaje prezesowi sądu apelacyjnego uprawnienie do zobowiązania komornika do zatrudnienia wskazanego asesora komorniczego (bez wskazania choćby ogólnych dyrektyw, którymi powinien kierować się prezes sądu apelacyjnego), Trybunał w uzasadnieniu do wyroku podkreślił, iż przyznanie powyższego uprawnienia prezesowi sądu spowodowało w istocie odebranie samorządowi komorniczemu wpływu na sprawowanie pieczy nad należnym wykonywaniem zawodu komornika sądowego, co narusza gwarancje konstytucyjne.

W omawianym wyroku z dnia 14 maja 2009 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł także o niezgodności z Konstytucją art. 40 ust. 2, art. 45 ust. 2 oraz art. 49a ust. 3 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji. Trybunał zakwestionował przepisy wprowadzające zwolnienia dla Skarbu Państwa z obowiązku pokrywania kosztów postępowania zabezpieczającego lub egzekucyjnego, których skutkiem będzie (tymczasowe lub ostateczne) obciążenie komornika takimi kosztami w konkretnej sprawie. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego uprzywilejowanie Skarbu Państwa w kwestionowanych przepisach nie jest konieczne z punktu widzenia ochrony interesu państwa (brak zwolnienia nie zamyka Skarbowi Państwa możliwości występowania o dokonanie zabezpieczenia czy egzekucję świadczeń). Jednocześnie komornik, jako osoba fizyczna został obciążony dodatkowym ciężarem o charakterze publicznoprawnym, co spowodowane zostało brakiem odróżnienia jego statusu, jako organu państwa (organu egzekucji sądowej) od osobistego i majątkowego statusu komornika, jako określonej osoby, tzw. piastuna organu egzekucyjnego. Dodatkowo Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę, iż uprzywilejowanie Skarbu Państwa (jako wierzyciela) w zakresie wnoszenia opłat i zaliczek na wydatki gotówkowe, względem innych wierzycieli także budzi wątpliwości natury konstytucyjnej (z punktu widzenia konstytucyjnej zasady równej ochrony praw majątkowych).

Natomiast w wyroku z dnia 16 czerwca 2009 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją art. 63 ust. 5 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, w zakresie, w jakim nie przyznaje zastępcy komornika – ustanowionemu w związku z odwołaniem albo śmiercią komornika – prawa do opłat egzekucyjnych prawomocnie przez niego ustalonych przed jego odwołaniem.

Zgodnie z treścią omawianego przepisu opłaty prawomocnie ustalone przez komornika przed jego odwołaniem (śmiercią) przypadają temu komornikowi (jego

spadkobiercom). Omawiana regulacja nie obejmuje natomiast w analogicznej sytuacji zastępcy komornika.

Jednocześnie art. 63 ust. 5 ustawy wprowadza uregulowanie przyznające odwołanemu komornikowi albo spadkobiercom zmarłego komornika wynagrodzenie w postaci opłat prawomocnie ustalonych przed ich odwołaniem lub śmiercią, niezależnie od tego, kiedy wpłynęły do kasy kancelarii. Prawo do takich opłat jest wyjątkiem od zasady, że odwołanemu komornikowi, ani spadkobiercom zmarłego komornika, nie należy się żadne wynagrodzenie ani dochód. Cały bowiem dochód z prowadzenia rewiru otrzymuje zastępca komornika. Jest to sytuacja szczególna, odnosząca się tylko do komornika odwołanego lub do spadkobierców komornika zmarłego; nie dotyczy komornika zastępowanego w warunkach art. 26 ust. 1 ustawy, gdy z powodów przyczyn prawnych lub faktycznych nie może on przejściowo pełnić obowiązków komornika.

Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego, status komornika i jego zastępcy ustanowionego w związku z odwołaniem lub śmiercią komornika, oceniane m. in. przez pryzmat podejmowanych czynności (na własny rachunek), a także obowiązków (odpowiedzialność odszkodowawcza) wskazują na podobieństwo ich sytuacji prawnej. To zaś uzasadnia ich jednakowe traktowanie w zakresie wynagradzania po odwołaniu z pełnionej funkcji. Zarówno bowiem praca, jak i ryzyko z nią związane - w wypadku komornika i jego zastępcy rysują się identycznie.

Pominięcie zastępcy komornika w art. 63 ust. 5 ustawy o komornikach powoduje niedające się wyjaśnić racjami konstytucyjnymi przesunięcie majątkowe pomiędzy dochodami zastępcy komornika a osobą, która objęła po nim rewir. Nowo powołany komornik uzyskuje korzyść kosztem odwołanego zastępcy komornika, a ten pozbawiany jest wynagrodzenia za wykonaną pracę.

Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że na tle art. 63 ust. 5 doszło do zróżnicowania sytuacji komorników i zastępców komorników w zakresie prawa do opłat egzekucyjnych ustalonych prawomocnym postanowieniem, a niepobranych i nieściągniętych przed odwołaniem.

Mając na uwadze konieczność wykonania przywołanych powyżej wyroków Trybunału z dnia 14 maja 2009 r. oraz z dnia 16 czerwca 2009 r., zaproponowano następujące zmiany w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji:

- 1) w art. 8 w ust. 7 wprowadzono regulację umożliwiającą komornikowi odmowę przyjęcia wniosku o wszczęcie egzekucji lub podjęcie innych czynności wchodzących w zakres ustawowych zadań komornika, w przypadku gdy czynności te miałyby być wykonywane

poza obszarem właściwości sądu apelacyjnego obejmującego jego rewir (art. 1 pkt 1 lit. a noweli). Konsekwencję wskazanej wyżej zmiany stanowi nadanie odpowiedniego brzmienia ust. 9 w art. 8, poprzez wskazanie, że odmowa wszczęcia egzekucji, wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia lub podjęcia innych czynności wchodzących w zakres ustawowych zadań komornika następuje w formie postanowienia, zarówno w przypadku odmowy obligatoryjnej (art. 8 ust. 8 ustawy), jak i fakultatywnej, wynikającej z proponowanego ust. 7 (art. 1 pkt 1 lit. b noweli);

- 2) w art. 32 w ust. 7 pozostawiono radzie właściwej izby komorniczej uprawnienie do zobowiązania komornika do zatrudnienia wskazanego asesora komorniczego, w przypadku zaś prezesa właściwego sądu apelacyjnego, w dodawanym ust. 7a, wprowadzono regulację, zgodnie z którą powyższe uprawnienie przysługiwać mu będzie, w ściśle określonych przypadkach i po zasięgnięciu opinii rady właściwej izby komorniczej (art. 1 pkt 2 nowelizacji);
- 3) w art. 63 dodano ust. 6, w myśl którego zastępcy komornika ustanowionemu w razie odwołania albo śmierci komornika (albo jego spadkobiercom), przyznano analogiczne uprawnienie do przyznanego w art. 63 ust. 5 ustawy komornikowi odwołanemu (albo spadkobiercom zmarłego komornika). Tym samym również zastępca komornika, który prowadził postępowanie egzekucyjne i prawomocnie ustalił opłaty za czynności przez siebie podjęte, będzie miał prawo do tych opłat mimo że nie wpłynęły one na konto kancelarii przed jego odwołaniem albo śmiercią (art. 1 pkt 6 noweli).

Opiniowana ustawa zawiera ponadto regulacje o charakterze porządkującym, będące efektem stwierdzenia przez Trybunał niekonstytucyjności, a co się z tym wiąże usunięciem z systemu prawnego przepisów art. 40 ust. 2, art. 45 ust. 2 oraz art. 49a ust. 3 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (art. 1 pkt 3, 4 i 5 noweli).

Jednocześnie opiniowana ustawa dokonuje ujednolicenia terminologii ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz Kodeksu postępowania cywilnego w zakresie dotyczącym czynności zabezpieczenia roszczeń (art. 1 pkt 7 i 8 nowelizacji).

II. Przebieg prac legislacyjnych

Przedłożona Senatowi ustawa została uchwalona przez Sejm w efekcie rozpatrzenia senackiego projektu ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (druk nr 2738) oraz rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (druk nr 3016). Obydwa wymienione projekty zawierały uregulowania w przeważającej części identyczne, co do obranych kierunków realizacji wyroku Trybunału

Konstytucyjnego z dnia 14 maja 2009 r. Projekt rządowy w zakresie swej regulacji przewidywał ponadto wykonanie wyroku Trybunału z dnia 16 czerwca 2009 r.

Projekt stał się przedmiotem prac sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka.

I czytanie projektu miało miejsce w dniu 9 czerwca 2010 r.

Komisja po posiedzeniu w dniu 8 lipca 2010 r. przedstawiła sprawozdanie, w którym wniosła o uchwaleniem projektu w brzmieniu zawartym w druku nr 3016

Na etapie II czytania, które miało miejsce na 71. posiedzeniu Sejmu, w dniu 21 lipca 2010 r. nie zgłoszono poprawek.

Sejm przystąpił niezwłocznie do III czytania. Ustawa została uchwalona na tym samym, 71. posiedzeniu Sejmu, w dniu 22 lipca 2010 r.

Ustawa nie budzi zastrzeżeń legislacyjnych.

Mirosław Reszczyński

legislator